

Дисципліна «Історія світової музики»
(I курс, I семестр).

Спеціальність: 6.020204 «Музичне мистецтво»

Спеціалізація: «Академічний спів».

Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»

Викладач – кандидат мистецтвознавства, в.о. доцента Різаєва Г.Є.

Вимоги до тесту Античність – Високе Середньовіччя

Музична культура Античності. Специфіка розуміння слова «музика» у Давній Греції. Особливості музичної практики класичного періоду античної культури.

Особливості античного світосприйняття. Характерні риси музики класичного періоду. Специфіка розуміння мистецтва в Давній Греції. Поняття «канон» в мистецтві. Причини його виникнення та побутування в культурі Давньої Греції. Музика як засіб виховання гармонійної, освіченої людини («мусікійської»). Музика як відображення числових закономірностей всесвіту (школа Піфагора). Теорія «гармонії сфер». Музика як магічна та містична сила. Роль музики в давньогрецькому театрі. Соціальний статус музикантів-виконавців в античному суспільстві. Музичні агони. Музика у повсякденному житті.

Музична культура Середньовіччя. Загальні принципи періодизації. Характеристика церковної музики раннього Середньовіччя. Абатство Сен-Марсьяль («Аквітанська школа»): нова практика співу та шляхи її поширення в Західній Європі.

Внутрішня періодизація тисячоліття V-XV ст. Проблеми формування нової свідомості як «історичного компромісу між християнством та язичництвом». Ранньохристиянська музика. Музична культура Візантії. Характерні риси візантійської монодії.

Спів у Римській церкві. Центральні положення реформи церковної монодії Папи Григорія I. Основні прийоми співу в західноєвропейській літургії у добу раннього Середньовіччя (антифон, респонсорій, псалмодування, юбіляції, алілуйї, гімни). Особливості невменного запису.

Перші зразки двоголосся. Причини його виникнення.

Монастирі (Шартр, Лімож, Сантьяго-де-Компостела) і собори як осередки музичної освіти і науки у добу раннього Середньовіччя. Школа Сен-Марсьяль: мелізматичний органум.

Основні положення концепції Боеція та їх вплив на музичну теорію Середньовіччя. Сутність існування трьох типів музики: Musica Mundana, Musica Humana, Musica Instrumentalis. Значення кожного типу музики в розвитку освіти та філософської думки доби.

Церковна музика у період високого Середньовіччя. Готична архітектура і музика. Паризька «школа Нотр-Дам» як «авангардне» явище в літургічній практиці епохи.

Історичні зміни у житті середньовічної людини у XII-XIII ст. Продовження традицій «Аквітанської школи» в середньовічному Парижі. Зародження нового стилю в архітектурі як виявлення прагнення інтелектуала XII століття. Церква Сен-Дені як перший зразок «архітектури світла». Особливості побудови собору Нотр-Дам в Парижі. Хорова школа Нотр-Дам як центр розвитку багатоголосного співу.

Магістр Леонін (*Magister Leoninus*) як найкращий органіст та кантор, який залишив «Велику книгу органумів» (*Magnus Liber Organi*, біля 1180) та винайшов спосіб точної фіксації ритму. Правила паризької модальної нотації.

Три- і чотириголосні органуми Перотіна (*Perotinus Magnus*): *Viderunt omnes* (1198), *Sederunt principes* (1199), *Alleluia Nativitas*, *Alleluia Posui adiutorium*. Особливості їх побудови за принципами готичної архітектури (ярусна організація, декоративність кожного шару, прозорість музичної ткани, «вітражна» гра світла між голосами та ін.).

Новий стиль співу в соборі Нотр-Дам як джерело слави Парижа як «*Secunda Athena*» («других Афін»), «*Paris experts Paris*» («незрівняного Парижу»).

Роль міста та університету у формуванні музичного простору високого Середньовіччя. Куртуазні пісні трубадурів та труверів як виявлення прагнення світської еліти суспільства до створення унікального поетично-музичного виміру. Міська побутова музика Середньовіччя (жонглери, менестрелі).

Середньовічний університет як новий центр розвитку культури у XII-XIII ст. Особливості вивчення дисципліни «музика» в університеті. Причини розподілу циклу університетських дисциплін на *trivium* та *quadrivium*; місце музики в системі університетської середньовічної освіти.

Музика в середньовічному місті: повсякденне життя та свята, церковні свята, цехові свята, карнавали. Особливості «професійної» діяльності жонглерів та менестрелів. Традиції їх «професійної» підготовки. Обов'язки. Особливості гри на музичних інструментах. Проблеми сучасного відтворення практики музикування жонглерів та менестрелів. Статут найбільш давньої корпорації менестрелів в Парижі «Менестрандіз» (*La Ménestrandise*), записаний у 1321 році, як джерело сучасного вивчення діяльності музикантів-практиків у добу Середньовіччя. Пародійні прийоми в піснях із *Carmina Burana* XIII ст.

Специфіка культурно-історичної ситуації на півдні Франції в кінця XI-початку XII ст. Гільом Аквітанський як засновник нової традиції співу сольної пісні із супроводом. Вплив східної культури на формування нового придворного етикету та нової естетики співу. Особливості кодексу «куртуазного кохання» (визначення XIX ст.). *fin'amor* (автентична назва) – «вишукане кохання» – як новий етап розвитку поетично-музичної системи в

європейській культурі. Образ «прекрасної Донни» як втілення ідеальних уявлень людини XII ст. Жанрова система. Особливості створення композиції. Визначення автора пісень як «трубадур», а з середини XII ст. – «трувер» (зв'язок із дієсловом «винаходити»: *trobar* – окситанською мовою, *trouver* – старофранцузькою). Сутність відкриттів («винаходів») трубадурів та нові принципи єднання поетичного тексту та музики. Специфіка запису пісень трубадурів в середньовічних манускриптах.

Типові риси мотету *Ars antiqua*. Жанр мотету XIII ст. як найвищий прояв прагнення середньовічної людини скласти «ціле» як мозаїку: специфіка поєднання в мотеті мелодій різних сфер середньовічного музичного простору: сакрального, міського (побутового), світського (куртуазного). Кодекс Монтпельє як найбільше зібрання мотетів: особливості нотного запису та прийнятої класифікації. Паралелі із «Сумами» – найбільш повними «енциклопедіями» середньовічного знання.

ОБОВ'ЯЗКОВА ЛІТЕРАТУРА

Жаркова В. Б. Десять взглядов на историю западноевропейской музыки. Тайны и желания *Ното Musicus* : монографія : в 2 т. Т. 1. Киев. ArtHuss, 2018. 344 с.

ЛІТЕРАТУРА

- Герцман Е. В. Музыкальная бозциана / Е. В. Герцман. – СПб. : Невская Нота, 2010. – 504 с.
- Герцман Е. В. Музыка Древней Греции и Рима / Е. В. Герцман. – Издательство «АЛЕТЕЙЯ», Санкт-Петербург, 1995. – 334 с.
- Герасимова-Персидская Н. Музыка. Время. Пространство / Н. Герасимова-Персидская. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2012. – 408 с.
- Евдокимова Ю. К. История полифонии. Многоголосие средневековья. X-XIV века / Ю. К. Евдокимова. – М. : Музыка, 1983. – Вып. 1. – 461 с.
- Епохи історії музики в окремих викладах : навч. посібник : у 2 т. / пер. з нім. та ред.-упоряд. Ю. Семенов. – Т. 1 : Арс-антиква. Арс-нова. Гуманізм. Ренесанс. – Одеса : Будівельник, 2004. – 188 с.
- Кюрегян Т., Столярова Ю. Песни средневековой Европы. – М. : Композитор, 2007. – 208 с.
- Ле Гофф Жак. Интеллектуалы в средние века / Жак Ле Гофф. – СПб. : Из-во С.-Петербург. ун-та, 2003. – 160 с.
- Ле Гофф Жак. Цивилизация средневекового запада / Жак Ле Гофф. – Екатеринбург : У-Фрактория, 2005. – 560 с.
- Лоррис де Г., Мен де Ж. Роман о Розе : Пер. со старофр. / пер. Н. В. Забабуровой на основе подстрочника Д. Н. Вальяно. – Ростов-на-Дону : ЗАО "Югпродторг", 2001. — 288 с.
- Музична естетика античного світу / вст. нарис і збір. текстів О. Ф. Лосева; пер. З рос. Є. А. Дроб'язка. – К. : Муз. Україна, 1974. – 219 с.
- Музыкальная эстетика западноевропейского средневековья и возрождения. Составление текстов и вступительная статья В. П. Шестакова. – М. : Музыка, 1966. – 574 с.

- Муратова М.К.* Мастера французской готики / М. К. Муратова. – М.: Искусство, 1988. — 452 с.
- Орлов Г.* Древо музыки / Г. Орлов. – СПб. : Композитор*Санкт-Петербург, 2005. – 440 с.
- Песни трубадуров / пер. со старопрованс., сост., предисл. и примеч. А. Наймана. — М. : Наука, 1979. – 260 с.
- Поспелова Р.* Западная нотация XI-XIV веков. Основные реформы (на материале трактатов). – М. : ИД Композитор, 2003. – 416 с.
- Сапонов М.* Менестрели: очерки музыкальной культуры Западного Средневековья / М. Сапонов. – М. : ПРЕСТ, 1996. – 360 с.
- Скржинская М. В.* Древнегреческие праздники в Элладе и Северном Причерноморье / М. В. Скржинская. – СПб. : Алетейя, 2010. – 464 с.
- Шестаков, В.П.* От этоса к аффекту: история музыкальной эстетики от античности до XVIII в. / В. П. Шестаков. – М. : Музыка, 1975. – 351 с.